

J. P. TRAP

KONGERIGET
DANMARK

FJERDE OMARBEJDEDE UDGAVE

PAA GRUNDLAG AF DEN AF H. WEITEMEYER UDGIVNE 3. UDGAVE
OG UNDER MEDVIRKNING AF VIDENSKABSMÆND, FAGFOLK OG
STEDLIGE MEDDELERE FRA ALLE LANDETS EGNE

UDGIVET AF

GUNNAR KNUDSEN

IV. BIND

MARIBO AMT · ODENSE AMT
SVENBORG AMT

KØBENHAVN 1923
G. E. C. GADS FORLAG

(FREDERIK GAD)

	Pag.		Pag.
Verninge (egen Komm.)	409	Vævlinge [Veflinge] (egen Komm.)	506
Viby (egen Komm.)	454	Ørslev (Føns-Ørslev Komm.)	546
Vigslev [Vigerslev] (egen Komm.)	510	Ørsted (egen Komm.)	568
Vissenbjærg (egen Komm.)	414	Østrup (egen Komm.)	470

SVENBORG AMT 587—884

Langeland 838

Taasing 701

Ærø 873

Købstæder: Faaborg p. 611 — Marstal p. 668 — Nyborg p. 624 — Rudkøbing p. 649 — Svenborg [Svendborg] p. 592 — Ærøskøbing p. 660.

Herreder: Gudme p. 772 — Langelands Sønder-Hrd. p. 859 — Langelands Nørre-Hrd. p. 840 — Sallinge p. 712 — Sunds p. 674 — Vindinge p. 805 — Ærø Hrd. p. 873.

Sogne (og Landkommuner):

	Pag.		Pag.
Aaby, se Vester-Aaby.		Hellerup (Søllinge-Hellerup Komm.)	834
Aarslev (egen Komm.)	837	Herrested (egen Komm.)	830
Aastrup (egen Komm.)	719	Herringe (egen Komm.)	733
Allested (Allested-Vejle Komm.)	739	Hesselager (egen Komm.)	789
Avernakø (egen Komm.)	770	Hillerslev (egen Komm.)	750
Avnslev (Avnslev-Bovense Komm.)	807	Hjulby (egen Komm.)	806
Bjærgby [Bjerreby] (egen Komm.)	707	Horne (egen Komm.)	764
Bovense (Avnslev-Bovense Komm.)	810	Hostrup [Haastrup] (Jorløse-Hostrup Komm.)	759
Brahe-Trolleborg (egen Komm.)	726	Hov (Snøde-Stoense-Hov Komm.)	857
Bregninge (egen Komm.) Taasing	702	Humle [Humble] (egen Komm.)	864
Bregninge (egen Komm.) Ærø	878	Hunstrup [Hundstrup] (egen Komm.)	725
Broby, se Nørre- og Sønder-Broby.		Hæsinge, se Øster- og Vester-Hæsinge.	
Brudager (Gudme-Brudager Komm.)	801	Højrup, se Sønder-Højrup.	
Bøstrup (egen Komm.)	851	Jorløse [Jordløse] (Jorløse-Hostrup Komm.)	756
Diernæs [Diernisse] (egen Komm.)	714	Kirkeby (Ollerup-Kirkeby Komm.)	689
Drejø (egen Komm.)	709	Krårup (egen Komm.)	732
Egense (egen Komm.)	683	Kullerup (Kullerup-Revs-Vindinge Komm.)	816
Ellested (Gislev-Ellested Komm.)	828	Kværndrup (egen Komm.)	694
Ellinge (Skellerup-Ellinge Komm.)	815	Landet (egen Komm.)	706
Espe (egen Komm.)	736	Langaa (Langaa-Øksendrup Komm.)	786
Faaborg Købstads Landdistrikt (egen Komm.)	713	Lindelse (egen Komm.)	862
Fløstrup [Flødstrup] (Fløstrup-Ullerslev Komm.)	810	Longelse (Longelse-Fuglsbølle Komm.)	859
Fodslette (Tryggelev-Fodslette Komm.)	869	Lunde (egen Komm.)	693
Frørup (egen Komm.)	824	Lyø (egen Komm.)	769
Fuglsbølle (Longelse-Fuglsbølle Komm.)	861	Magleby (egen Komm.)	871
Gestelev (egen Komm.)	735	Marstal Landsogn (egen Komm.)	882
Gislev (Gislev-Ellested Komm.)	780	Nørre-Broby (egen Komm.)	742
Gudbjærg (egen Komm.)	802	Ollerup (Ollerup-Kirkeby Komm.)	687
Gudme (Gudme-Brudager Komm.)	797	Ore [Oure] (Ore-Vejstrup Komm.)	793
Haastrup, se Hostrup.		Revs-Vindinge [Refsvindinge] (Kullerup-Revs-Vindinge Komm.)	818
Heden (egen Komm.)	739		

	Pag.		Pag.
Ringe (egen Komm.)	773	Sønder-Højrup (egen Komm.)	836
Rise (egen Komm.)	880	Sørup (Skt. Jørgens-Sørup Komm.)	682
Ryslingle (egen Komm.)	777	Tranderup (egen Komm.)	879
Sandholts-Lyndelse (Vester-Hæsinge- Sandholts-Lyndelse Komm.)	754	Tranekær (Tranekær-Tullebølle Komm.)	846
Simmerbølle (egen Komm.)	843	Tryggelev (Tryggelev-Fodslette Komm.)	867
Skaarup (egen Komm.)	675	Tullebølle (Tranekær-Tullebølle Komm.)	844
Skellerup (Skellerup-Ellinge Komm.)	814	Turø (egen Komm.)	698
Skerninge, se Vester- og Øster-Sker- ninge.		Tved (egen Komm.)	678
Skrøvelev [Skrøbelev] (egen Komm.)	841	Ulbølle (egen Komm.)	723
Skt. Jørgens (Skt. Jørgens-Sørup Komm.)	681	Ullerslev (Fløstrup-Ullerslev Komm.)	813
Snøde (Snøde-Stoense-Hov Komm.)	854	Vantinge (egen Komm.)	738
Stenstrup (egen Komm.)	690	Vejlev (Allested-Vejlev Komm.)	740
Stoense (Snøde-Stoense-Hov Komm.)	856	Vejstrup (Ore-Vejstrup Komm.)	795
Strynø (egen Komm.)	711	Vester-Aaby (egen Komm.)	717
Svanninge (egen Komm.)	761	Vester-Hæsinge (Vester-Hæsinge-Sand- holts-Lyndelse Komm.)	753
Svindinge (egen Komm.)	782	Vester-Skerninge (egen Komm.)	722
Søby (egen Komm.)	875	Vindinge (egen Komm.)	819
Søllinge (Søllinge-Hellerup Komm.)	833	Øksendrup (Langaa-Øksendrup Komm.)	788
Sønder-Broby (egen Komm.)	744	Ørbæk (egen Komm.)	826
Forkortelser		Øster-Hæsinge (egen Komm.)	747
		Øster-Skerninge (egen Komm.)	686
			884

afslaaede, og beskød Byen; først $21/8$ 1659 blev Øen besat, og Svenskerne holdt den nu i 8 Maaneder. I 1660 var af Byens 114 Gde og Hse kun 52 nogenlunde ved Magt, Resten var øde, og Byen fik et Knæk, som den sent forvandt; endnu 1690 henlaa 34 øde Byggesteder. Ligeledes skal Byens tidl. Skov Vibættet N. for Byen være ødelagt af Svenskerne. Allerede Chr. IV havde 1644 begyndt at befæste Byen, men Arbejderne var kun halvferdige. Svenskerne fortsatte dem og fuldendte paa 3 Maaneder Anlæggene, der mod Landsiden havde 6 Bastioner og 2 Porte (ifl. Tegn. hos Puffendorf). Da Voldene c. 1770 sløjfedes, fandtes mange Jærnkugler i dem; endnu ved Midten af 19. Aarh. var der enkelte Spor af Volde og Grave. Ogsaa i den store nordiske Krig maatte Byen bære sine Byrder; der udskreves 8000 Rdl. i Skat, og Byen, der 1700 ejede 17 Fartøjer, mistede 1710 8 af dem ved Kapring. Byen havde fra gl. Tid sit Skipperlav, og i Slutn. af 17. Aarh. var der ogsaa begyndt Skibsbyggeri der, men egtl. Havn fandtes ikke; Skibsbroen var ringe, og Borgerne havde ikke Raad til at holde den i Stand; 1703 bevilgedes Accisen og Bropengene hertil, men selv Smaaskibe paa 18-19 Læster kunde dog ikke lægge helt ind til den, hedder det 1728. Byens ringe Størrelse fremgaar f. Eks. af, at den 1596 kun var ansat til 25 Rd. i Prinsesseskat, medens Odense ydede 13,700 Rd. og Svenborg 4010 Rd.; 1672 havde den 478, og 1769 814 Indb. I Løbet af 19. Aarh. firdobledes dette Tal, og Byen har udvidet sig stærkt; de forbedrede Havneforhold har bidraget meget hertil. I første Halvdel af 19. Aarh. foregik stor Kornudskibning (1848: 88,000 Td.). Der drives nu betydeligt Fiskeri, og Oprettelsen af de faste Dampskibsruiter og Baneanlæggene har gavnet Byens Handel meget.

Byen har haft en lille Latinskole, vistnok oprettet ved Reformationstiden; den havde en Rektor, der tillige var Sognekapellan, 1 Hører og 3 Klasser; i 1670 var der kun 25 Disciple, og 1710 sloges Rektor- og Hørerembedet sammen. Skolen ophævedes 1740, og Bygn. benyttedes til dansk Kristendomsskole.

Rudkøbing er Fødested for Brødrene, Fysikeren Hans Christian Ørsted ($14/8$ 1777) og Juristen Anders Sandø Ørsted ($21/12$ 1778).

I *Kohave* har ligget en c. 1800 ryddet Stendysse.

Litt.: Steffen Jørgensen, Eifterretn. om R. Kjøbstæds nuv. Tilstand m. H. t. min Embedsforvaltning sammesteds, Odense 1796. — P. Rasmussen, Oplysninger betreffende R. Kjøbstad, Rudkøbing 1849. — Festskrift ved R. Borgerforenings 50 Aars Jubilæum $18/1$ 1853- $18/1$ 1903, Rudkøbing 1903. — Vilh. Lütken, Bidrag til Langelands Historie, Rudkøbing 1909. — I. T. Rohde, Om R. Borgervæbning, i Aarb. f. Svenborg Amt 1915 — Ad. B. Gunnarsen, R.'s Fortid i populær Skildr., Rudkøbing 1921.

Ærøskøbing.

1629

Ærøskøbing Købstad ligger paa Ærø Nordøstkyst under $54^{\circ} 53' 16''$ n. Br. og under $2^{\circ} 9' 31''$ v. L. for Kbh. — $10^{\circ} 25' 9''$ ø. L. for Grw. — (beregnet for Kirketaarnets Spids). Byen ligger paa et fra Kysten opadstigende Terræn; paa Torvet er den største Højde 9,4 m, ved Byens Vestside er der 11,6 m. Bag Byen er der temmelig høje Bakker. Omtr. 1250 m NØ. for Havnen ligger *Dejrø*, 18 ha, og SØ. for den *Lilleø*, 6,7 ha. Byens største Udstrækning fra N. til S. er omtr. 700 m, Bredden fra NV. til SØ. er højst 440 m. Hovedgaderne er de fra Havnen mod S. løbende Gader, Brogade og Vestergade, hvilken sidste fortsættes i Møllergade og Landevejen til Søby; vertikalt mod disse Gader gaar forbi Torvet Søndergade, der ved Kysten drejer af i Østergade, som fører til Landevejen til Marstal. Husene er for største Delen i eet Stokværk; Byen har i det hele et gammeldags hyggeligt Præg og har mange gamle Bindingsværkshuse (36 Bygninger er fredlyste i Henh. til Lov af $12/8$ 1918).

Byen har 8 Gader og Stræder og 2 Torve. Købstadsgrunden med tilhørende Markjorder udgør 361 ha (deraf selve Købstadsgrunden 18,5 ha), og der var $\frac{1}{2}$ 1921 364 Huse. Af Arealet var i 1919 168 ha besaaede, 108 Grønfelder og Græsning, 42 Haver o. l., 2 Skov, 29 bebygget Grund, Veje o. l. og 1 Vandareal. Det saml. Hartk. var 1905 61 Td. Der fandtes 28 Jordbrug i den egtl. Købstad med 18 Td. Hk., 55 Jordbrug med Bygninger paa Markjorderne (Ejendomme i Hartkornsansættelse) med 35 Td. Hk. Til Markjorderne hører den gamle Købingsmark, den saakaldte „Herremark“ af den nedlagte Gaard Købingshof, samt de ubeboede Øer *Dejrø* og *Lilleø*. *Vraa*, Huse, *Urehoved*, Huse, *Grubbemølle* og *Bymølle*.

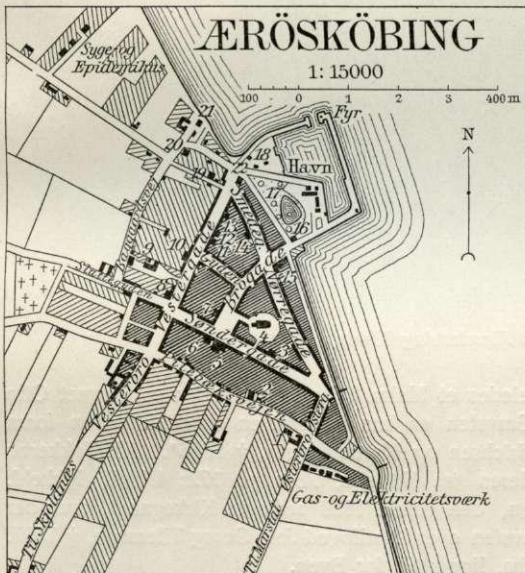

Bygningernes saml. Brandforsikringssum var $\frac{1}{2}$ 1922 4,202,710 Kr. Ved Vurderingen til Ejendomsskyld 1920 udgjorde den samlede Vurderingssum 3,713,000 Kr., deraf Jordværdien 769,000 Kr.

Af offentlige og andre **Bygninger** samt **Institutioner** nævnes:

Kirken, paa Kirkepladsen mellem Torvet, Sønder- og Nørregade, bestaar af Skib

og Kor med halvrund Afslutning samt Taarn med V. Bygningen, der er opf. 1756-58 af gule Mursten med høj Sokkel af kløvet, raa Kamp i Stedet for en ældre, der var opf. af Kamp og maatte nedrives paa Grund af Brøstfældighed (restaureret ved Midten af 17. Aarh.); er ret anelig og forholdsvis bred (44,5 m lang og 16 m bred udvendig); intet af den gamle Bygnings Materiale findes i den nye. Taarnet, der er 16 m højt til Murtinden, har over et lavt, svunget Tag et slankt Laternespir, tækket med Kobber (15,5 m). Skibet har oprindeligt været dækket af 3 ovale Træhvælvinger, men da Pudsen styrtede ned 1894, erstattedes de med een flad, dekoreret Tøndehvælvning (Arkt. N. Jakobsen); ved samme Lejlighed fjernedes nogle Pulpiturer. Koret har

Efter Generalstabens Revision 1921

1 Missionshus „Mamrelund“	12 Ærø Museum
2 Andelsmejeri	13 J.L. Rises Fribolig
3 Præstegaard	14 Rasmus Knudsen Clausens Fattigstiftelse
4 Kirke	15 Hotel „Harmonien“
5 Raad Træg- og Arresthus	16 Toldkammer
6 Domnerbolig	17 Anlæg
7 Fyns Diskontobank	18 Skibsværft
8 Landmandsbanken (Filial)	19 Hænderverkerthjem
9 Kommaneskole	20 Teknisk Skole
10 Apotek	21 Halkværk.
11 Posthus og Telegrafstation	22 Hotel Phoenix

Halvkuppelhvelving. 1913 restaur. Kirken indvendig. Altartavlen med 4 Søjler er fra 1820 med et Mal.: Christus i Getsemane; paa Siderne Troen og Haabet. Ret rigt udsk. Prædikestol i Renæssancestil fra 1634 med Himmel og Dør for Opgangen; i Hovedfelterne staar Hertug Philip af Slesvig-Holsten-Lyksborgs og Gemalinde Sophie Hedevids Navne. Den romanske Granitdøbefont er fra den gl. Kirke. I Kirken hænger 3 Malmlysekroner, hvoraf den ene har Aarst. 1758 og Chf. Elias Gotlob og Hustrus Navne, paa den anden staar: „Chr. Josephsen Steen. Renovatum 1758“. I Koret hænger bl. a. et Maleri (den korsfæstede) med Aarst. 1710 og ved Siderne to Tavler med Navnene Jørgen Christoffersen Rose, † 1715 (Kapellan), og Agatha

Ærøskøbing Kirke.

Sophia, sl. J. Roses, † 1744; ligeledes et Maleri (Gravlæggelsen) med Navnet Otto Hywadt og Aarst. 1734. Af Gravsten er kun bevaret en enkelt Flisesten foran Indgangsdøren, over „Las Hendrichsen og Maren Lasses, † 1656“. Af Klokkerne er den mindste fra Middelalderen (se Hübertz, Ærø p. 172; Uldall, Kirkekl. p. 151). — Paa Kirkepladsen, den gamle 1809 nedlagte Kirkegaard, hvor der er et Ligkapel, ligger en Gravsten over Landfoged Joh. Georg Tilemann, † 1807. Den nye Kirkegaard, c. 0,6 ha, ligger V. for Byen.

Kirken er Statejendom ligesom Øens andre Kirker (jvfr. dog Matzen og Timm, Haandb. i dansk Kirkeret, p. 667 og 673); men de indtager dog en Særstilling, idet deres samlede Formue og deres Anliggender bestyres af en Kirkeinspektør, og Administrationen af Kirkerne foregaar under eet, idet alle Kirkernes Midler indgaar i en fælles Kasse (Ærø Kirkekasse).

Missionshuset „Mamrelund“, ved Pilebæksvejen, er opf. 1882.

Raad-, Ting- og Arresthuset, ved Torvet og Sønderg., er opf. 1863 efter Tegn. af Bygningsinsp., Prof. Winstrup af røde Mursten i to Stokv.; i nederste Stokv. er

der en aaben Buegang. Bygn., der ejes af Amtet med $\frac{5}{6}$ og af Købstaden med $\frac{1}{6}$, indeholder bl. a. en Raadhussal, Byraadslokale, Arkivværelse, Sparekasseværelse, Retssal og Forligskommissionsværelse samt Politikontor og Plads for 7 Arrestanter (en Grund blev 1634 skænket Byen af Hertug Philip til Opførelsen af et Raadhus, der laa paa Torvet, og som 1778 afløstes af et nyt af Grundmur i to Stokv.; den tidligere Grund udgør nu en Del af Torvet). Ny Arrestforvarerbolig, stødende op til Raadhuset, er opf. 1921, Arkt. Lehn-Petersen.

Det kommunale Skolevæsen (Skoleplan af 1921) bestaar af **Borger- og**

Realskolen i en Bygn. i Vestergade, opf. 1888 i 2 Stokv. af røde Mursten, Arkt. E. Schwanenflügel (den tidl. Skole laa paa Torvet). Et Gymnastikhus er opf. 1899. Skolen havde $\frac{1}{1}$ 1922 1 Overlærer, 4 Lærere, 1 Lærerinde og 2 Timelærerinder samt 225 Elever, fordelte i 7 Klasser og en 2-aarig Realklasse med alm.

Forberedelseseksamen som Maal. Skolekommissionen bestaar af Sognepræsten og 2 af

Byraadet valgte Medlemmer. — **Teknisk Skole**, mod N. i Byen ved Baggaarde, er opf. 1894 af røde Sten i 2 Stokv., Arkt. E. Schwanenflügel, og tilhører Haandværker- og Industriforeningen. Den har 1 Forstander, 4 Lærere og 37 Elever. — Desuden er der en Pogeskole.

Ærø Museum, i en Bindingsværksbygning fra 17. Aarh. i Vestergade, er oprettet 1909 ved privat Initiativ og indeholder udelukkende Genstande, der er skænkede af Øens Befolkning. Det omfatter 6 Rum, hvoraf 2 indeholder Brugsgenstande og Bohave fra et Borgerhjem og en Bondestue. De øvrige Rum indeholder forsk. Genstande fra Øen, opstillede i Montrer, bl. a. mærkes en Saml. Krukker og Redskaber fra det gl. Ærøskøbing Apotek. — **Folkebiblioteket**, i Teknisk Skole, opr. 1919, selvejende Institution, indeh. c. 600 Bd.

Sygehuset, uden for Byen mod NV., tilhører Kommunen og Amtet i Forening, er opf. 1892 i 1 Stokv. efter Tegn. af Arkt. N. P. Jensen, Odense, og har 16 Senge. — **Epidemihuset**, ved Sygehuset, opf. 1920, Arkt. Andr. Jensen, har 12 Senge.

Den kommunale **Fattiggaard**, Smedegade, er en 1 Stokv. høj Bygning (Rasmus Knudsen Clausens Fattigstiftelse); Plads til 20-25 Lemmer.

Stiftelser: **Haandværkerhjemmet**, mod N. nær ved Vestergade, en 1 Stokværk høj Bygning, er opr. 1869 af Borger- og Haandværkerforeningens Sygekasse til Fribolig for 4 trængende Haandværkere og deres Enker. — **J. L. Rises Fribolig**, Vestergade, en 1 Stokv. høj Bygning, er opr. 1880 af Skipper J. L. Rise og Hustru med 2 Friboliger for trængende af Sømandsstanden. — **Ærø lagttagelseshjem**, paa Bymarken, er opr. 1901 af „Kristelig Forening til vildfarne

Museet.

Torvet med Raadhuset og Genforeningsmindesmærket.

Ingeniør Leth og tilhører Kommunen. Det har 2 Dieselmotorer (25 og 50 HK.) og producerer aarlig 48,000 KWT.

Posthuset med Telegraf- og Statstelefonstation ligger i Vestergade (paa Huset staar Aarstallet 1749). — Toldkammeret, paa Havnepladsen, er opf. 1901 af røde Mursten i 2 Stokv., Arkitekt J. Vilh. Petersen.

Af andre Bygninger nævnes: *Dommerboligen* med Dommerkantor, Torvet, tilh. Staten; *Hotel Harmonien*, Brogade; *Hotel Phønix*, Vestergade.

Lystanlæg. Paa Torvet er der 1919 til Minde om Genforeningen plantet en Lind, hegnet af 4 Natursten med Indskrift og Relieffer og forbundne ved Egetræsbenke. Ved Haven er der et smukt Parkanlæg med Svanedam (anl. 1888). Langs Stranden gaar der en smuk

Børns Redning^o; det havde oprindl. Plads til c. 10 Børn, men udvidedes 1906 med en Skolebygn. i 2 Stokv. og 1910 med et Gymnastikhus og har nu Pl. til 28 Drengene i Alderen 7-15 Aar.

Gasværket, Østerbro, er anl. 1907 for 60,000 Kr. og tilhører et Aktieselskab (Aktiekap. 25,000 Kr.). Aarlig Produktion 70,000 m³. — **Elektricitetsværket**, ved Gasværket, er anl. 1913 efter Tegning af

Fra Søndergade.

Spaserevej. Omtr. 1 km fra Byen ved Vesterstrand ligger Skovanlægget *Strandskoven* med Restauration, opf. 1904; fortrinlig Badestrand.

Gamle Huse. Ærøskøbing rummer en Rigdom af gamle Bygninger, af hvilke de ældste er de 1 Stokværk høje Gavlhuse af knægtbygget Bindingsværk med Karnapper Søndergade Matr. Nr. 105 og 107, det sidste med Aarstal 1645, det første 1690; begge har Dørtræ med skaaren Indskrift. Fraset disse to Huse er det afgjort det 18. Aarh., som sætter Præg paa Byen, hvor smaaborgerlige Bygninger med Karnapper, høje Kviste, sirligt udskarne Gadedøre og smaa aabne Forstuer ordner sig hyggeligt ind i Række og i hele deres Karakter tydeligt vidner om den nære Sammenhæng med sønderjyske Bygetraditioner. Statelyst er det 2 Stokværk høje, grundmurede Apotek med to Karnapkviste og Aarstal 1784. Posthusets Kvist bærer i Jærntal Aarstal 1749; Gadedøren smykkes af en pragtfuld Messingdørhammer i Rokokostil. Faa Huse herfra paa samme Side i Vestergade ligger et Kvisthus af lignende Type med Aarstal 1783, og af de smaa Bindingsværksgaardes talrige Flok kan nævnes Museumsbygningen i Vestergade.

I Posthusets Have staar et stort Morbærtræ, antgl. Danmarks største.

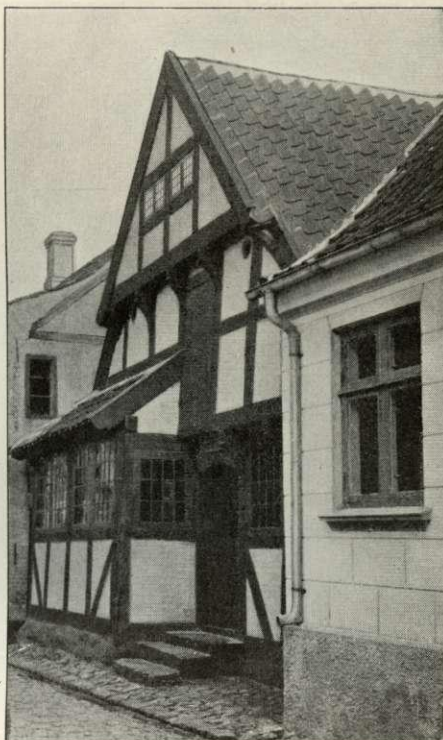
Indbyggertallet var $\frac{1}{2}$ 1921: 1323 (1801: 1291, 1855: 1712, 1901: 1485). Efter Erhverv fordelte Folkemængden i Købstaden

1911 (1427) sig i flg. Grupper: 439 levede af Haandv. og Industri, 224 af Handel o. l., 200 af Transport, 155 af Landbrug, 4 af Mejeridrift, 20 af Fiskeri, 86 af immateriel Virksomhed, 76 af Tyendegern. o. l., 133 af egne Midler, 54 væsentligst af offtl. Understøttelse, 36 var uden angivet Erhverv.

Skibsfart. Ved Ærøskøbing Toldsted var der ved Udgangen af 1920 hjemmehørende 9 Sejlskibe med en samlet Tonnage af 267, 10 Motorskibe med 226 og 3 Dampskibe med 93 R.T., samt 105 Baade (under 4 R.T.). I den udenrigske Fart klareredes 1920 for indgaaende 105 Skibe med 782 Tons Gods, deraf 1 Dampskib uden Bestuvning, for udg. 98 Skibe med 66 Tons Gods; i den indenrigske Fart for indg. 1697 Skibe med 6899, deraf 807 Dampskibe med 1250, for udg. 1204 Skibe med 6071, deraf 704 Dampskibe med 4774 Tons Gods.

Ved Ærøskøbing Toldsted indbragte Indførselstolden 19⁹⁰/₂₁ 3838 Kr.

I Ærøskøbing holdes aarl. 3 Markeder, i Marts, Juli og Okt., med Heste, Kvæg og Faar. Torvedag hver Onsd. og Lørd.; 2. Tirsd. i hver Maaned Torvedag med levende Kreaturer.

Fra Søndergade.

Af Fabrikker og industrielle Anlæg nævnes: 1 Skibsbyggeri, en Ophalingsbedding for Skibe indtil 200 R.T., 1 Kalkbrænderi, 1 Andelsmejeri (opr. 1897), 1 Hvidtølsbryggeri, 1 Bogtrykkeri.

Kreaturholdet var $\frac{15}{7}$ 1921: 83 Heste, 297 Stk. Hornkv. (deraf 173 Køer), 16 Geder, 207 Faar og 270 Svin (1914: 459).

Byens Øvrighed bestaar af en Politimester, der har Bopæl i Rudkøbing, og en folkevalgt Borgmester. Byraadet bestaar af 9 valgte Medlemmer, indbefattet Borgmesteren som Formand.

Finansielle Forhold. Indtægter 19^{18/19} (i 1000 Kr.): 58, deraf Ejendomsskatter 5, personlige Skatter 46, Formue- og Erhvervsindtægter 4; Udgifter: 63, deraf Byens Bestyrelse 3, offtl. Understøttelse 26, Skolevæs. 17, Rets- og Politivæs. 3, Medicinalvæs. 1, Gader, Veje og Kloakker 1, Renter af Gæld 7. Aktiver $\frac{21}{3}$ 1919: 237, Gæld 161. Skatteproc. udgjorde 19^{21/22} 5,4, Ligningsproc. 5,5.

Kommunens faste Ejendomme: Skolen

med Gymnastikhus og Boldplads, Elektricitetsværket, Fattiggården, 1 Sprøjtehus, Andel ($\frac{1}{6}$) i Raad-, Ting- og Arresthuset med Arrestforvarerbolig samt i Sygehuset og Epidemihuset. C. 20 ha Jorder.

Politiet bestaar af 1 Fuldmægtig og 2 Betjente; Brandkorpset af 1 Brandinspektør, 3 Sprøjtemestre og 19 menige, alle lønnede.

Pengeinstitutter: I *Ærøskøbing Spare- og Laanekasse* (opr. 1820) var $\frac{21}{3}$ 1920 Indsk. 3,333,305, Reservef. 233,437 Kr. — Der findes Filialer af *Den danske Landmandsbank* og af *A/S Sydfyns Diskontobank*, Faaborg.

Havnen er først anlagt i 2. Halvdel af 18. Aarh. Tidligere var der kun en Skibsbro, „Højbro“, som man 1764 begyndte at udbedre, 1811 anlagdes det sidste Bolværk; 1816 tog man fat paa Havnen Opmudring; senere er der foretaget flere Uddybninger og Forbedringer i Havnen; 1886 opmudredes et særligt Sted i Havnen til Fiskerbaade. Havnen har et kun 10 m bredt Indløb mod NNV.; dens Størrelse er 14,780 m², Havnepladsens 17,450 m²; i den indre, gamle Havn er Dybden 3,4 m, i den ydre Havn 3,7 m; der er 360 m Bolværk og 205 m Friholderværk. Havnevæsenet bestyres af Havneudvalget, der bestaar af Borgmesteren som Formand, 2 Byraadsmedlemmer og 2 af Byraadet uden for dette valgte Medlemmer.

Apoteket.

Havnekassen ejede $\frac{1}{2}$ 1922 55,187 Kr. og skyldte 36,495 Kr.; den aarl. Indtægt af Havne- og Bropenge er omtr. 22,000 Kr. Paa Skibsbroens østl. Molehoved er der et fast rødt og hvidt Fyr.

I gejstlig Hens. udgør Byen eet Pastorat. Byen er Bopæl for en Dommer og hører under Politikredsen Rudkøbing m. m. (se p. 589), Svenborg Amtstuedistr. (med Filial her), Ølandenes Lægekr. og har 1 Apotek (opr. 1807) med Filial i Marstal. Den hører til Amtets 4. Folketingskr. (Opstillingskr.), for hvilken den tillige med Faaborg Kbst. er Valgsted, Rudkøbing Skattekr., Ærø Vurderingskr., Amtets 5. Forligskr., 3. Udskrivningskr.' 83. Lægd, samt er Sessionssted for Læggerne 80-86.

Ved Postvæsenet er ansat en Postmester, der tillige er Bestyrer af Telegrafstationen og Statstelefonstationen. Ved Toldvæsenet er ansat 1 Toldforvalter, 1 Toldassistent, 1 Toldmedhjælper og 1 Toldbetjent. Der er Centralstation for Fyns kommunale Telefonselskab.

Byen staar i 2 G. dagl. Dampskibsforbindelse med Svenborg (Dampskibsselsk. „Ærø“) samt i dagl. Postbilforbindelse med Søby og Marstal.

Historie. Hvor gammel Ærøskøbing (af Befolkn. ofte blot kaldet *Købing*) er, vides ikke. De ældste nævnte Privilegier er fra Kong Hans' Tid; men Byen er dog en Del ældre; 1476 nævnes en Borgmester Hans Haughe i Ærøskøbing (i et Skøde af 1398 nævnes en Borgmester Claws Rycquardsen „to Wisby up Erre“ og flere Raadmænd fra samme By, men om det er den samme som Æ. eller en anden, kan ikke afgøres). Privilegierne blev ofte senere bekræftede, saaledes af Fr. I, Chr. III og Dronn. Dorothea 1563 og senere af Hertugerne af Lyksborg, efter at Øen i 17. Aarh. var bleven delt mellem de fire sønderborgske Linier; da den imidlertid atter 1749 var kommen ind under Kronen, nægtede baade Fr. V og hans Efterfølgere at stadfæste dem. Ærøskøbing var den eneste Købstad i Sønderjylland, der ikke havde sin egen Jurisdiktion; 1773 mistede den sin Magistrat og stod fra den Tid under Landfogden paa Øen. Efter Adskillelsen fra Sønderjylland blev ifl. Lov af $\frac{10}{2}$ 1866 Embedet som Byfoged og By-skriver i Ærøskøbing forenet med Herredsfoged- og Herredsskriverembedet i det nyoprettede Ærø Herred. Se i øvrigt under Ærø's Historie. Byens Hovederhverv, Handelen, led meget ved Delingen i 17. Aarh., da den derved afledtes fra Byen og fordeltes paa andre Steder paa Øen; Byen har dog langt op i Tiden drevet en ret betydelig Handel paa Hertugdømmerne, Østersøhavnene og Norge (1781 var der 54 hjemmehørende Fartøjer); det sidste Lands Adskillelse fra Danmark 1814 skadede den meget; i 19. Aarh.'s Slutn. har Byen vist Tilbagegang med Hensyn til Indbyggertal (se p. 665), og Skibsfarten er ikke senere naaet op paa den Højde, den stod paa i 18. Aarh. Ved Siden af Handel og Skibsfart er Landbruget en ret vigtig Erhvervsgren. Ved en Ildebrand 1629 brændte 44 Gaarde og Huse, vel omtr. den halve By. Ved Stormfloden $\frac{18}{11}$ 1872 blev Byen haardt medtaget; Skaden i selve Byen takseredes til 15,263 Rd. (hvoraf 4000 paa Havnen), paa Jorderne til 3500 Rd. — Ærøskøbing har haft en lille Latinskole, der laa paa Torvet ved Kirken, og som ophørte som saadan ved 1740.

Paa Torvet har ligget en Herregaard *Købingshof*. Aar 1629 skænkede Hertug Philip af Slesvig-Holsten-Lyksborg den med Tilliggende til sin Gemalinde Sophie Hedeveg; den var i den næste Tid bortforpagtet, 1682 bortlejede deres Søn Hertug Chr. hele Herremarken (se p. 661), der hørte til Gaarden, til Byens Borgere til evig Tid for 1000 Mark lybsk, og den næste Hertug, Philip Ernst, nedlagde Gaarden 1721 og solgte den tillige med Marken til Borgerne. Ogsaa *Dejrø* har i sin Tid hørt til Købingshof.

I Æ. er Digteren Anders Christensen Arrebo født $\frac{2}{1}$ 1587.

Litt.: J. R. Hübertz, Beskr. over Ærø, Kbh. 1834. — P. C. J. Rasmussen, Avisartikler om og fra Ærø 1848, Odense 1849. Se i øvrigt under Ærø.